

מבשר טוב

דרשה קודם סליחות

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
במוצאי יום מנוחה
תשע"ד

א

איתא בפרשת נצבים: "אתם נצבים היום כולכם לפני ד' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם שוטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך, לעברך בברית ד' אלקיך ובאלתו אשר ד' אלקיך כורת עמך היום".

ויש לדקדק בלשון הפסוק שהתחיל לדבר בכללות אל בני ישראל באומרו אתם נצבים כולכם ואח"כ מסיים בלשון "כל איש ישראל", והיה לו לומר כל בני ישראל או כל עם ישראל ומהו הלשון המודגש "כל איש ישראל".

ובלשון הכתוב: אתם נצבים כולכם לפני ד' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם כו' כל איש ישראל, הנה משמע מזה דיש כאן ב' ענינים של נצבים האחד הוא כל אחד בפני עצמו וזהו אומרו "אתם נצבים" ואולם עוד ענין נצבים ישנו בזה אשר הוא מרמז על הכלל כולו וזה אומרו: כל איש ישראל, היינו שגם כל ישראל יחד הם נצבים לפני השם יתברך ויש לבאר ב' העניינים בזה.

ובהמשך הפסוק נאמר: "לעברך בברית ד' אלקיך ובאלתו אשר ד' אלקיך כורת עמך היום", ויש לדקדק מאחר שאמר לעברך בברית ד' אלקיך מדוע הוצרך לחזור ולהזכיר אשר ד' אלקיך כורת עמך, הרי מאחר שהוא ברית ד' אלקיך מדוע צריך לחזור ולהזכיר אשר ד' אלקיך כורת עמך.

וברש"י פירש על הפסוק אתם נצבים: "מלמד שכינסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית" ע"כ.

ומבואר מדבריו שהיה כאן כריתת ברית מיוחדת אשר היה צריך משה רעיא מהימנא לכרות דוקא ביום מותו, ויש להבין מהו ענין הברית הזו ומה תכליתה.

ב

ובאמת כבר מצינו עד עתה כמה בריתות שכרת הקב"ה עם בני ישראל וכדאיתא במדרש תנחומא [פרשה דידן]: "לעברך בברית ה' אלקיך וגו'. שלש בריתות כרת הקב"ה כשיצאו ממצרים: אחת כשעמדו לפני הר סיני, ואחת בחורב, ואחת כאן. ולמה כרת הקדוש ברוך הוא עמהן כאן, מפני שאותו הברית שכרת עמהן בסיני בטלחה, ואמרו [שמות לב ד] 'אלה אלהיך', לפיכך חזר וכתר עמהן בחורב, וקבע עליה קללה למי שחוזר בדבריו" ע"כ.

ומבואר מדברי המדרש דאף שכבר נכרתו מקודם בריתות עם בני ישראל מכל מקום מאחר שחטאו הרי נפל ונאבד אותו הברית והוצרך לחזור כאן ולכרות ברית מיוחדת עם בני ישראל, ומשמע דזאת הברית היא יותר מכל הבריתות שנכרתו מקודם והיא תשאר ותעמוד לעד ולנצח נצחים, ויש לבאר מדוע זאת הברית כוחה רב עד כדי כך שתהא נשארת לעד ולא תיבטל לעולם.

עוד איתא ברש"י בשם המדרש: "ומ"א למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבת"כ הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו" ע"כ.

א

ומבואר דענין פרשת נצבים נאמרה לבני ישראל משום שכאשר שמעו את כל צ"ח הקללות שבפרשת כי תבוא חוץ ממ"ט הקללות שנאמרו בפרשת בחוקתי הוריקו פניהם מפחדם שמא יחטאו ולא יוכלו לעמוד בכל אלו הקללות, ועל זה הרגיעם משה באמרו להם "הרבה הכעסתם לפני המקום ואפ"ה הרי אתם קיימים ועומדים לפניו".

ואמנם כבר תמה בסה"ק מאור ושמש דמה נחמה יש כאן שהרי עד עתה הרי לא חטאו עדיין באותם החטאים שעליהם נאמרו הקללות וא"כ הרי פחדם בצדק הוא שחששו שמא יחטאו ואז ילקו, וזל"ק: "גם יש להבין בפירוש רש"י על פי מדרש אגדה למה נסמכה פרשת אתם נצבים לפרשת קללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים הוריקו פניהם וכו' התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים, ועדיין בלתי מובן הפיוס הזה כי שמא קודם שהתרו בהם בכל האלות האלה עדיין לא היו ראויין לעונש מה שאין כן אחרי שומעם הקללות ואף על פי כן לא ישימו לבם להם אין זה מעלה ארוכה מה שלא נענשו קודם לכן" עכל"ק, והיא תמיהה עצומה.

והנה ענין אתם נצבים היום ידוע מה שאיתא בזוהר הקדוש שכל מקום שנאמר "היום" הוא מרמז על ראש השנה וזל"ק: [ח"ג פנחס עמ' רלא]: "בכל אתר 'ויהי היום' דא ראש השנה" עכל"ק.

ויש לבאר מהו השייכות של אתם נצבים היום לפני ד' אלקיכם לראש השנה ומה בא לרמז דבר זה על ההכנה לקראת יום המשפט הנורא הקרב ובא ביום ראש השנה.

ג

ובימים קדושים אלו נוהגים ישראל עם קדושים לומר סליחות וכמבואר בשולחן ערוך [סי' תקפ"א ס"א]: "נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים, הגה ומנהג בני אשכנז אינו כן, אלא מראש חדש ואילך מתחילין לתקוע אחר התפלה שחרית, ויש מקומות שתוקעין ג"כ ערבית; ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה" ע"כ.

ויסוד אלו שני המנהגים כתב בביאור הגר"א על פי יסוד דברי הר"ן בר"ה וזל"ל: "ז"ל הר"ן בפ"ק דר"ה ויש לשאול למה אדם נידון בר"ה בשלמא שאר דברים כ"א בזמנו נידון דפסח זמן תבואה כו' כמ"ש בגמ'. ותי' דבר זה למדנו ממ"ש בפסיקתא בשם ר"א בפ' דרשו ה' בהמצאו בכ"ה באלול נברא העולם וזהו מ"ש בגמ' ר"א אומר בתשרי נברא העולם על בריית אדה"ר נאמר שבו נגמר בריית העולם וכו', ולפ"ז מ"ש בפ"ג כמאן מצלינן האידינא זה היום כו' על יצירת אדה"ר קאמרינן אבל בכ"ה באלול תחלת בריאת העולם היא ולכך נהגו בברצלוניא וגלילותיה להשכים באשמורת הבוקר בכ"ה באלול כו' עכ"ל בקיצור לפ"ז נהגו במדינותינו ביום א' יום בריאת העולם לפי שכ"ה באלול אינו יום מוגבל בחרו יום השבוע וכת' עוד הר"ן שם ומיהו ה"מ כר"א אתאן אבל לר"י הדק"ל ונ"ל שרצה המקום לזכות את ישראל ולדונם בימי רצון כו'. ואפשר שמר"ה התחיל הקדוש ברוך הוא לרצות למשה וביה"כ נתרצה לגמרי ובהכי אתי שפיר דנקטינן כר"י ולפ"ז אין מקום לקום בכ"ה באלול כו'. ויש מקומות שמקדימין בא' באלול ויש סמך למנהגן לפי שבו התחילו מ' יום כו' כנ"ל. ובזה פליגי המקומות. מקומותנו ס"ל כסברא ראשונה וכר"א ומקומות שכ' בש"ע ס"ל כסברא שניה וכר"י עכ"ל.

וכן נתבאר בסה"ק עבודת ישראל להמגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע [פרשת נצבים] וזל"ק: אבל הענין האמת, כי העולם נברא בתשרי והתחלתו בכ"ה באלול, ולכן תקנו חז"ל לעמוד באשמורת לומר סליחות, כדי לקדש ימי הבריאה עד יום הששי שהוא יום המקודש בריאת אדם ר"ה כי כל דבר מתעורר בזמנו" עכל"ק.

והיוצא מזה דיסוד ימי הסליחות נתקן בכ"ה באלול משום שהם ימי ראשית הבריאה שגמר הבריאה היה בראש השנה ומה שאומרים בו "זה היום תחילת מעשיך" היינו על בריאת אדם הראשון שהיה ביום השישי ואילו תחילת הבריאה יום ראשון היה בכ"ה באלול ועל כן נתקן בו מנהג הסליחות ויתבאר להלן השייכות בזה לענין הסליחות.

ועוד נתבאר במשנה ברורה הטעם שאומרים סליחות ד' ימים קודם ראש השנה וזל"ל: "ועוד טעם שקבעו ד' ימים שכן מצינו בקרבנות שטעונים ביקור ממום ד' ימים קודם הקרבה ובכל הקרבנות בפ' פנחס כתיב והקרבתם עולה ובר"ה כתיב ועשיתם עולה ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאלו מקריב את עצמו ולכן קבעו ד' ימים לבקר כל מומי חטאתו ולשוב עליהם" עכ"ל.

ויש לבאר מהו העבודה למעשה של ביקור המומים של האדם אשר הם עיקר העבודה בימים אלו של ימי הסליחות ועשרת ימי תשובה, אשר על ידי זה יכין את עצמו לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ביום רם ונישא דראש השנה.

ונראה לבאר הענין ובהקדם דברי המשנה בראש השנה [טז.]: "בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ובחג נידונין על המים".

והנה פירוש כבני מרון מבואר בהמשך בגמרא [יח.]: "מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון (אמר) רב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד" ע"כ.

ומשמעות של הני פירושים הוא דבני מרון היינו שכל יחיד ויחיד עובר בפני עצמו לפני הקב"ה ונסקר כולו וכל מצבו ועניינו וכמו הכבשים או מעלות בית מרון או חיילות דבית דוד שכל אחד עובר בפני עצמו לבד.

ואח"כ נאמר בגמרא: "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" ע"כ.

ויש לתמוה בזה טובא דמאחר שנתבאר מקודם דכל אחד ואחד עובר לפני השי"ת כבני מרון וכל אחד נסקר בפני עצמו א"כ מדוע צריך לסוקרם שוב כולם בסקירה אחת ומה ענין בזה אחר שכל אחד ואחד עבר בפני עצמו בפרטיות וצ"ב.

ובמדרש תנחומא פרשה דידן נאמר: "ד"א אתם נצבים היום מה היום מאיר פעמים ומאפיל פעמים אף אתם כשאפלה לכם עתיד להאיר לכם אור עולם שנאמר (ישעיה ס) והיה לך ה' לאור עולם אימתי בזמן שתהיו כלכם אגודה אחת שנאמר (דברים ד) חיים כלכם היום בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשברם בבת אחת ואלו נוטל אחת אחת אפי' תינוק משברן וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת שנאמר (ירמיה ג) בימים ההמה ובעת ההיא נאם ה' יבואו בני ישראל ובני יהודה יחדו וגו' כשהן אגודים מקבלין פני שכינה" ע"כ.

ויש לבאר מדוע רמז המדרש דוקא בענין אתם ניצבים את כוח האגודה כשהם מאוגדים יחד שאי אפשר לשברם וכן שעל ידי זה הם נגאלים והן זוכים לקבל פני השכינה ויבואר להלן.

ועוד יש לבאר דמשמע דדוקא כאשר הם באחדות הם מקבליים פני שכינה והם עומדים לפני ד', והרי לכאורה בכל עת עומד כל אחד ואחד לפני השם יתברך שהרי מלוא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה כלל שהרי הקב"ה ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין.

ומפורש בשולחן ערוך סי' א': "שויתי ה' לנגדי תמיד (תהילים טז, ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך. כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו" ע"כ, והרי מבואר דלעולם נמצא האדם לפני השי"ת וא"כ מהו ההדגש המיוחד דאתם ניצבים היום לפני ד' אלקיכם ונתבאר דהיום הוא מרמז על ראש השנה וכן נתבאר במדרש דכאשר הם מאוגדים כאחד הרי הם מקבליים פני השכינה וצריך ביאור.

והנראה לבאר בהקדם דברי הגמרא בראש השנה [יז.]: "אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם שנאמר השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו אמר ליה רב פפא לאביי ודלמא לפני גזר דין אמר ליה ושב ורפא לו כתיב איזהו דבר שצריך רפואה הוי אומר זה גזר דין, מיתבי השב בינתים מוחלים לו לא שב בינתים אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו לא קשיא הא ביחיד הא בצבור" ע"כ.

ומוכח מדברי הגמרא דיש חילוק יסודי בין היחיד לצבור דהיחיד יכול לחזור בתשובה ומוחלין לו רק קודם גזר דין אך לאחר גזר דין אין מוחלין לו אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם, ואילו בצבור שאני שלעולם חוזרים בתשובה ומוחלין להם ואפילו לאחר גזר דין וזהו כחם המיוחד של הצבור שיכולים לקרוע הגזר דין אף לאחר שנחתם.

וביותר מבואר שם בהמשך הגמרא [יח.]. דעד כדי כך רב כוחם של הצבור שיכולים אף לקרוע גזר דין שיש עמו שבועה שבעלמא אין שייך כלל לבטלו ומכל מקום הצבור כוחם לבטל אף גזר דין שנחתם ואף אם יש עמו שבועה ע"ש.

וביאור הענין שהצבור עד כדי כך כוחם רב הוא משום שאין דומה יחידים העושים לבין רבים העושים שבהתאחדם כוחם נכפל עד אין שיעור ומצינו בגמרא ברכות [מט.]. לגבי ברכת הזימון שכלל שגדול יותר הצבור הרי משתנה נוסח ומטבע הברכה שלהם וכדאיתא שם: "כיצד מזמנין בשלשה אומר נברך בשלשה והוא אומר ברכו בעשרה אומר נברך אלהינו בעשרה והוא אומר ברכו אחד עשרה ואחד עשרה רבוא במאה הוא אומר נברך ה' אלהינו במאה והוא אומר ברכו ובאלף הוא אומר נברך לה' אלהינו אלהי ישראל באלף והוא אומר ברכו ברבוא אומר נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו ברבוא והוא אומר ברכו" ע"כ, הרי מזה עד כמה גדול כח הרבים שעצם הברכה נשתנית כל כמה שגדול יותר הצבור ומתגדל כח הרבים.

וענין זה מצינו בפרשת בחוקותי [ויקרא כז ח.]: "ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדופו", ומוכח דכחם של הצבור גדול הרבה יותר מן השיעור של היחיד וכל כמה שהוא יותר צבור כוחו וזכויותיו נכפלים הרבה יותר.

וכמו כן ענין השראת השכינה שהוא ביותר גילוי בצבור ואשר על כן נשתנית ברכתו לעילא כמו שנתבאר בגמרא ברכות דברבוא אומר אלוקי הצבאות יושב הכרובים, והנה יש מדרגות רבות חלוקות זו מזו בהשראת השכינה, כאשר העלה בשו"ת רב פעלים (או"ח סי' א) שיש מדרגות בהשראת השכינה, וכן הוא בשו"ת נודע ביהודה [תנינא או"ח סי' ק"ז].

וכן מבואר להדיא בגמרא ברכות [ו.]: "מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך וכי מאחר דאפילו חד תרי מבעיא תרי מכתבן מלייהו בספר הזכרונות חד לא מכתבן מליה בספר הזכרונות וכי מאחר דאפילו תרי תלתא מבעיא מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קא משמע לן דדינא נמי היינו תורה וכי מאחר דאפילו תלתא עשרה מבעיא עשרה קדמה שכינה ואתיא תלתא עד דיתבי" ע"כ, הרי מבואר דבצבור השראת השכינה היא בדרגה הרבה יותר גבוהה עד כדי שהשכינה מקדמא ואתא.

וכן מוכח מדברי הגמרא בברכות [כו.]: "מעוות לא יוכל לתקון זה שנימנו חביריו על דבר מצוה ולא נמנה עמהם", ובצל"ח כתב לבאר שהרי לכאורה אין מובן מדוע אין יכול לתקן הלוא יוכל אח"כ בעצמו לקיים אותה המצוה שנמנו חביריו לקיימה, ותי' בצל"ח וז"ל: "ונראה דיש לדקדק בסיפא דברייתא דקאמר שנמנו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם, ומלת עמהם הוא מיותר, והוה ליה למימר שנמנו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה, ומדקאמר עמהם משמע שגם הוא עשה מצוה זו לבדו אבל לא נמנה עמהם, שאינו דומה למרובים שעושים מצוה ליחיד שעושה מצוה, ואמנם הא ודאי דעושה מצוה ביחיד שיש לו שכר המצוה אלא שלא כל כך כאלו המרובים, ולכן קורא לזה חסרון, שחסר לו קצת מן השכר ולא כולו. ומדלא כללו עם בבא ראשונה ולא קורא מעוות ולזה קורא חסרון" עכ"ל.

הרי מבואר עוד מזה דאין דומה היחיד העושה לרבים העושים שכוחם הוא רב הרבה יותר וכמו שנתבאר הן מפאת כוחם שנכפל ביותר שלא בערך, והן משום ההשראת השכינה הנגרמת על ידי הצבור הרבה יותר מהיחיד.

1

ובזה יתבאר היטב הגמרא דכאשר הצבור עושים תשובה הרי יש בכוחם לבטל אפילו לאחר גזר דין ואפילו גזר דין עם שבועה בכוחם לבטל, משום שכוחם של הצבור הוא שלא בערך כלל ואינו דומה לכוח היחיד וכן השראת השכינה בצבור היא בדרגה גבוהה ביותר וכמו שנתבאר ועל כן בידם לבטל אף גזר דין עם שבועה, מה שאינו שייך כלל ביחיד.

ואמנם זאת צריך לברר דיסוד כוחם של הצבור אינו בנוי מהרבה יחידים אלא הוא דוקא כאשר הם מאוחדים באחדות גמורה, ומבוארים הדברים בהמשך הגמרא שם: "תא שמע יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים המה ראו מעשי ה' וגו' ויאמר ויעמד רוח סערה ותרוםם גליו יחוגו וינועו כשכור וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וגו' יודו לה' חסדו וגו' עשה להן סימניות כאכין ורקין שבתורה לומר לך צעקו קודם גזר דין נענין צעקו לאחר גזר דין אינן נענין הני נמי כיחידין דמו" ע"כ.

הרי מבואר להדיא בדברי הגמרא דאף אם יש הרבה יחידים ויתפללו כולם על צרתם אשר קרתם, מכל מקום מאחר שהם הרבה יחידים אינם יכולים לקרוע הגזר דין לאחר שנחתם עליהם ואין להם כלל כוח הצבור.

וביאור הדברים שיורדי הים נחשבו ליחידים אף שהיו רבים, משמע בריטב"א שם לקמן [יח.]. וז"ל: "ומאי דאמרינן לעיל גבי יורדי הים באניות דכחידים דמי לפי שהם רבים מהרבה משפחות ואין כאן גזירה על משפחה א' וזה ברור" עכ"ל.

הרי מדבריו דאותם יורדי הים באניות אשר נקלעו יחדיו לצרה גדולה אשר סער עליהם הים והתפללו כולם להשי"ת, ומכל מקום לא נחשבה תפילתם כצבור אלא כחידים, וזאת משום שהיו משפחות משפחות וכל אחת לא התפללה כי עם על עצמה ולא היו דואגים איש לחבירו אלא כל אחד טובת עצמו היה דורש ועל כן לא נחשבו אלא להרבה יחידים ובאופן זה אינם נחשבים לצבור ואין בכוחם לקרוע הגזר דין אחר שנחתם.

ויסוד הדברים משום שכאשר האדם נמצא בצבור וכל מטרתו אינו אלא להשתמש בצבור לצרכיו וענייניו הוא והוא בא להתפלל כחידים לעצמו ואינו מעניינו טובת הכלל הרי בכה"ג אינו נחשב כצבור אלא כחיד, ואולם כאשר מתעניין וחושב ודואג על חביריו ורוצה להיטיב עם הצבור כולו, ומיטיב דרכיו עם הכלל כאשר אלו הם דרכי הצבור אזי נחשבים הם לצבור שכוחם עצום, וגורמים להשראת השכינה גדולה וכמו שנתבאר.

ז

ומעתה יש לבאר בענין הדין דראש השנה דשייך דין דיחיד ודין דצבור דכאשר הצבור חוזרים בתשובה הרי הם קורעים את גזר הדין וקל וחומר שמונעים שלא יחול עליהם גזר דין שלא לטובה ח"ו ובודאי יוצאים זכאים בדין כאשר הם באים כאיש אחד ובלב אחד וכמו שנתבאר שזהו כח הצבור כאשר הם דואגים כל אחד להכלל.

ועוד איתא בגמרא ראש השנה [יז:]: "ויעבור ה' על פניו ויקרא אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם" ע"כ.

ובראשונים דייקו ממה שנאמר "יעשו לפני כסדר הזה" ולא נאמר שיאמרו לפני או יתפללו לפני כסדר הזה אלא יעשו דוקא, ונתבאר בראשונים דעיקר כוחם של י"ג מידות הוא דוקא כאשר האדם משתדל ורוצה לקיימם ולהדמות לקונו כמו שאיתא ברש"י על הפסוק ללכת בכל דרכיו [דברים יא כב]: "הוא רחום ואתה תהא רחום הוא גומל חסדים ואתה גומל חסדים" ע"כ, ונמצא דדוקא כאשר הם משתדל האדם להדבר במדותיו של הקב"ה אזי דוקא הוא זוכה להשפעת הי"ג מידות של רחמים וזוכים אותו הצבור שהשי"ת מוחל על עוונותיהם ופשעיהם לגמרי, וממילא נגזר להם גזירות אך לטוב וחסד.

ונבאר בזה יסוד הדין דראש השנה שבאמת בודאי כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון והיינו שכל אחד ואחד עובר לפניו יתברך ונסקר כל כולו מראש ועד רגלו ועל כל מעשיו אשר בגלוי ובסתר ונידון על כל ענייניו ודרכיו באשר הם כאשר עיני ד' צופיות ואין נסתר מנגד עיניך.

ואולם בעוד דין דנים את האדם והוא כיצד הוא עומד בענין הצבור והאם הוא מחובר ונכלל בהכלל והאם הוא מוסר עצמו ודואג את טובת האחרים או שמא ח"ו רק טובת עצמו הוא דורש שכמו שנתבאר המחובר להצבור ודואג עליהם הרי בודאי דין אחר לגמרי יש לו ונדון באופן אחר לגמרי כאשר יש לו את כח וקדושת הרבים, ואז מתקבלת תשובתו ביותר לפניו יתברך לאין ערוך מאשר ביחידות כלפי עצמו בלבד.

וזהו הכוונה בהוספת הגמרא "וכולם נסקרים בסקירה אחת" דהיינו דכל אחד ואחד נידון אף בענין הכלל כמה נכנסת ונכללת בענין הכלל וכמה דואג הוא לטובת הצבור וכמה מתוקנים דרכיו ומידותיו והאם יש לו רחמנות על הבריות ומעביר על מידותיו וזהו הבחינה שכולם נסקרים בסקירה אחת היינו לקבוע עד כמה מחובר הוא לכה הרבים של בני ישראל.

ח

ובזה יש לבאר היטב עבודת ימי הסליחות וכן בעשרת ימי התשובה שבהם צריך האדם לראות שיהא נכלל עם הכלל ויהא מיטיב את מידותיו שיהא בבחינת רחום וחנון ומרחם על כל אחד מישראל ויהא כל כולו באהבת ישראל ואז יזכה להיכלל עם הכלל כולו ויהא נחשב לכה הצבור.

ה

וזהו יסוד העבודה של הסליחות שנתבאר שהוא בד' ימים קודם ראש השנה בבחינת ביקור המומין והיינו דכמו שהקרבת בהמה באם הוא בעל מום לא ירצה לפניו יתברך כי תועבה הוא, כמו כן כאשר אנו באים לדין לעמוד ולהתייצב לפניו יתברך בימי ראש השנה הקדושים, הנה צריכים אנו לטהר ליבנו מכל המומים והחסרונות אשר הם בשורש המידות כאשר הם בלתי מתוקנים ח"ו כמו ענין כעס אשר נאמר בגמרא כל הכועס כאילו עובד ע"ז ח"ו וכן מידת הגאווה אשר תועבת ד' כל גבה לב וכאשר האדם נגוע באלה הרי זה נחשב למום פנימי אשר מתועבת ד' הוא.

ועל כן נקבעו ימים אלו שהם ראשית ימי הבריאה וכמו שנתבאר דמכ"ה באלו התחילה בריאת העולם ונגמר בראש השנה, ולהכי בימים אלו צריך האדם לראות עצמו היאך הוא עומד בבריאה ומה מצבו בבריאה ועד כמה הוא מתוקן במידותיו לטובת חביריו ודואג את טובת הצבור.

וגם יש בימים אלו כח גדול לתקן עניינים אלו אשר במדות אשר באמת הם קשים עד מאד לתקנם יותר משאר עבירות והם נחשבים למומים בנפש האדם כאשר אינו מתוקן במידותיו, והנה בימים אלו אשר הם ימי ראשית הבריאה אזי יש כח באדם לתקן עצמו מהשורש ולשנות בריאתו שיהא מתוקן היטב במידותיו ויזכה להדמות למידותיו של הקב"ה שיהא רחום וחנון וגומל חסדים ומעביר על מידותיו, וזהו עיקר העבודה בימים קדושים אלו של ימי הרחמים והסליחות.

ט

ובזה נבוא לבאר מקראי קודש דאתם נצבים היום כולכם לפני ד' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם שוטריכם כו' כל איש ישראל, והיינו דרמוז כאן אשר ביום ראש השנה הקדוש כל אחד ואחד עובר לפני השי"ת גם בפני עצמו ומצבו ביחידות כאשר הוא וענייני יראת שמים אשר בו בסתר כבגלוי, ואמנם עוד ניצבים אתם בבחינת "כל איש ישראל" היינו כמה נכלל אתה בתוך בני ישראל והאיך הוא בענייני מידות עם חביריו והאם דואג אתה את טובת הכלל וזהו בחינת כל איש ישראל עד כמה נכלל אתה באמת בתוך בני ישראל עם הרבים ועם הצבור.

ומבוארים הדברים בקיצור בדברי אאמו"ר בסה"ק חלקת יהושע [פרשת נצבים] וז"ל: באופן ב' באם איש ישראל שהוא יש בחינת אתם אז נצבים באם יודע מעלתו הוא עומד, אך באם כולכם שיודע שצריך להכלל אז לפני ד' מגיע עד השי"ת, כמו"ש בשם הרבי זצלה"ה מסאסוב באם נותנים ישראל זה לזה הידיים אז מגיע היד עד כסא הכבוד וממשיך כל השפעות" עכ"ל.

ובזה יבואר היטב דברי רש"י הקדוש "מלמד שכנסם משה לפני הקב"ה לפני מותו" והיינו שהכניס בהם את כח הצבור והרבים שעל ידי שנכללים עצמם בהצבור הרי יכולים לעמוד לפני השי"ת כדבעי ואז בודאי יזכו בדין.

וזהו כוונת המדרש תנחומא שרמז להם משה רעיא מהימנא שיהיו תמיד בבחינת אגודה אחת דהיינו שיהיו מאוחדים וכל אחד ידאג לטובת חביריו ויצרה להיכלל בהכלל הצבור ואז לא יהא שייך לשברם כלל כמו המשל מאגודה של קנים, שנתבאר שכח הצבור הוא עצום ורב שלא בערך כלל לכוחו של יחיד.

ומסיים המדרש "וכשהם אגודים מקבלים פני שכינה", וענין קבלת פני השכינה הוא כמו שנתבאר דבאשר צבור הם אזי השראת השכינה הוא באופן נעלה לאין ערוך מאשר ביחידות, ולכן דוקא כאשר הם באחדות זוכים הם לקבל פני שכינה באופן נשגב מאד ואזי זוכים לכל ההשפעות הטובות של ימי הדין.

י

ומעתה נבוא לבאר ענין הכריתת ברית המיוחדת שנכרת כאן לפני מות משה אשר היא באופן אחר לגמרי מהבריתות האחרות שנכרתו מעיקרא, והוא משום שכל הבריתות שהיו עד עתה היו דוקא בין בני ישראל ובין הקב"ה היינו שנתחברו בני ישראל אל הקב"ה וקיבלו עליהם את התורה ומצוותיה, ואמנם כאשר חטאו בני ישראל הפרו הברית אזי נאבדה מהם אותו הקשר והברית.

ואולם כאן נאמר "לעברך בברית ד' אלקיך ובאלתו אשר ד' אלקיך כורת עמם היום" ונראה מלשון הפסוק שכאן נכרת ברית מיוחדת אשר בני ישראל כרתו עם הקב"ה ואף הקב"ה מצדו כרת הברית עם בני ישראל ולכן נאמר ב' פעמים בברית ד' אלקיך וכן אשר ד' אלקיך כורת עמך והיינו דאף הקב"ה מצד עצמו כרת הברית עם בני ישראל לבלתי לעזבם כלל לעולם ועד ולנצח נצחים וברית זו אין שייך כלל שתופר משום שהיא מצד הקב"ה שכרתה עם בני ישראל ואצלו יתברך אין שייך שינוי כלל ועל כן ברית זו לעולם לא תופר בכל מצב ובכל זמן שיהיה.

וכח זה הוא על ידי הצדיק משה רבינו ע"ה משום שגדול עד מאד כח הצדיקים וכמו שאיתא בגמרא מועד קטן [טו:]: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר אמר רבי אבהו הכי קאמר אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה" ע"כ.

ומצינו עד כמה היה גדול כחו של משה רבינו ע"ה להקיבו להקב"ה לטובת ישראל וכדאיתא בגמרא ברכות [לב.]: "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו' אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חברו בבגדו ואמר לפניו רבונו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם" ע"כ, [ובודאי ישנו בזה עניינים מופלאים הבחינה של "תופס להקב"ה בבגדו" ואין המקום להאריך כאן בזה] על כל פנים נתבאר דעד כדי כך גדול כחו של משה רבינו ע"ה לרצות הקב"ה ולחברו עם כנסת ישראל.

ועוד מצינו בחינה זו שנאמר "ואתחנן אל ד' בעת ההיא לאמור" ואיתא בחז"ל שנתפלל משה תקט"ו תפילות כמנין ואתחנן עד שאמר לו הקב"ה רב לך אל תוסף דבר אלי בדבר הזה, ולכאן יש להבין מדוע אמר לו הקב"ה שלא יוסיף לדבר הרי איתא בחז"ל הקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים ומדוע אמר לו אל תוסף דבר אלי.

אולם הביאור הוא דכמו שנתבאר היה גדול כחו של משה רבינו ע"ה עד כדי שבתפילתו היה בידו כביכול להכריח את השי"ת שיעשה רצונו, וכאן היה ענין מיוחד לטובת הצלת כלל ישראל שלא יכנס משה לארץ ישראל כדי שיהא יכול להתקיים "שפך חמתו על עצים ואבנים" וכמו שנתבאר במקום אחר בארוכה על כן אמר לו הקב"ה אל תוסף דבר אלי כדי שלא יכנס לארץ שכל זה היה לטובת בני ישראל לדורות.

וכן מצינו כח זה אצל שבטי קה אשר בזמן מכירת יוסף עשו השבעות שלא יספרו ליעקב ממכירתו של יוסף וצירפו שכינה עמהם, אשר לזאת לא היה הקב"ה יכול לספר ליעקב אבינו ע"ה על מכירת יוסף וכדאיתא בחז"ל שם, ועכ"פ מוכח מזה גודל כח הצדיקים אשר הוא בבחינת מי מושל בי צדיק.

והנה כאן היה היום אחרון של משה רבינו ויום מותו וכתב אא"ז בסה"ק דברי בינה [פרשת נצבים עמ' קנב] שאז הוא בדרגה היותר גבוהה מכל ימי חיו וזל"ק: "מצינו אצל תלמידי חכמים, ביום מיתתם מוסיפים שלימות וידיעות רמות, מה שנעלם ממנו כל חייו. כל שכן קל וחומר בן בנו של קל וחומר, משה רבינו עליו השלום אדון כל הנביאים" עכ"ל"ק, וכן כתב דו"ז בסה"ק ארון עדות [וילך עמ' שצא] שלפני פטירתו נתעלה משה למדרגה הגבוהה ביותר מכל ימי חייו ע"ש.

ואשר על כן ביום מותו דוקא שאז היה שיא דרגתו של משה רבינו ע"ה הכניס את הקב"ה בברית עם בני ישראל וגרם שהקב"ה יכרות ברית עם בני ישראל אשר לא תופר לעולמי עד ולעולם יהיה הקב"ה כביכול קשור עם בני ישראל בקשר בל ינתק, ואף אם יחטאו ח"ו הרי הקב"ה השוכן אתם בתוך טומואתם ולעולם אין השכינה זזה מישראל בכל עת ובכל מצב שיהיה.

וכמו שאיתא בזוהר הקדוש [חלק ג' ע"ג]: "קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד אינון", ולהנתבאר נראה דאז נעשה ענין זה אשר הקב"ה נקשר כביכול בברית עם בני ישראל לעולם ועד וזה עשה משה רבינו ע"ה ביום מותו דוקא וזהו אשר ד' אלקיך כורת עמך היום.

יא

ואולם זאת הברית שעשה משה בין הקב"ה ובין בני ישראל הרי בודאי שנעשה כן דוקא בתוך כלל בני ישראל וכמו שנאמר בפסוק אתם נצבים כולכם כו' כל איש ישראל לעברך בברית ד' אלקיך והיינו דכאשר אתם בבחינת כל איש ישראל שכולכם כאיש אחד ומאוחדים בבחינת צבור אזי תזכו לזאת הברית אשר ה' אלקיך כורת עמך, דהיינו כאשר הם ציבור ויש להם כח הרבים והשראת השכינה דרבים, דכאשר הם נכללים בהכלל אזי זוכים הם שלא יעזבם השי"ת ולא יטשם ויהא עמהם לעולם וזהו כח הרבים דבני ישראל אשר שכינה עמהם כמו שנתבאר.

ומעתה נבוא לבאר דברי רש"י מחז"ל אשר כאשר שמעו בני ישראל צ"ח קללות חוץ ממ"ט שבתורת כהנים הוריקו פניהם וניחמם משה אתם ניצבים הרבה הכעסתם לפני המקום והרי אתם קיימים לפניו, וכבר הובא תמיהת בעל מאור ושמש דמה שייך ענין הנחמה כאן כאשר עדיין לא חטאו וחששו מאד מאלו הקללות שמי יוכל לעמוד באלו.

אמנם להנתבאר א"ש דכאשר הכניסם משה רבינו ע"ה בברית והכניס אף הקב"ה בברית עמהם באופן שלא יכלה לעולם ולעולמי עולמים הרי בזה הגן עליהם שלא יהא יחול עליהם הקללות כלל מאחר שד' אלקיהם לעולם נמצא עמהם ואף שוכן אתם בתוך טומאותם ועל ידי זה המתיק הדינים מעליהם, וכל זאת כאשר יהיו מאוחדים באחדות ובבחינת צבור וכמו שנתבאר וזאת היתה הנחמה בברית המיוחדת הזאת של הקב"ה עם בני ישראל אשר לעולם לא תופר.

יב

והעולה מהדברים אשר בימים אלו ימי הסליחות אשר הם ימי ביקור המומים כמו שנתבאר שצריך האדם לראות שיהא נכלל עצמו עם הצבור בכללות ובביטול גמור להכלל ויהא בעל מידות רחמניות ואז יזכה לעמוד לפני השי"ת ביום הדין של ראש השנה ולזכות בימי הדין שלא יהא לחול עלינו שום צער ח"ו ואז בודאי נזכה שיגזור עלינו גזירות טובות שזהו כח הצבור וכמו שנתבאר.

ואולם צריך לראות לתקן המומים שלא יהא בו חסרונות במידות רעות ח"ו שאז הוא בבחינת בעל מום וח"ו אינו יכול להיכלל בתוך בני ישראל כאשר אין מתקן מידותיו כראוי, ובאמת עבודת המידות עבודה רבה וקשה היא שצריך לשבר ולבטל מידותיו ולשנות את עצמות נפשו שיהא בטוב וברחמנות וזוהי העבודה הגדולה בימים נשגבים אלו.

ועובדא ידענא בהרה"ק האדמו"ר קדוש ישראל מהוסיאטין זי"ע אשר פעם אחת הלך ללוות רב אחד שהלך לעולמו והיו מרננים אחריו אשר לא היו דרכיו מתוקנים כדבעי ואפ"ה הלך ללוותו לעולמו, וכאשר שאלוהו מדוע הלך אמר בקדשו כי אותו רב היה בעל מידות נאצלות ומתנהג בנימוס ובדרכי הענוה, ואמנם אף אם נכון מה שדברו עליו הרי ברגע אחד היה יכול לשוב בתשובה שלימה מעוונותיו, ואולם מי אשר הוא לקוי במדותיו הרי קשה עד מאד תשובתו אשר צריך שיהא משנה טבעו ועצמות נפשו וצריך לזה עבודה רבה ולא ברגע אחד.

ומבואר בגמרא קדושין [מט:]: "המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו" ונתבאר בארוכה במקום אחר אשר בהרהור תשובה אמיתית יכול להיות צדיק גמור ואיתא בכמה ראשונים דיש כאן ספק קדושין דאורייתא והיינו משום שברגע אחד יכול לשוב מכל עוונותיו וליהפך לצדיק גמור, ואולם כמו שנתבאר כל זה בענין העבירות אך האדם הלקוי במידותיו בודאי צריך רחמים רבים ועבודה גדולה להשתדל לתקן מידותיו שלא יהא ח"ו בבחינת בעל מום ביום הנשגב דראש השנה.

ועל כן צריך כל אחד לראות להשתדל לתקן עצמו ואת מידותיו בכל כוחותיו שיהא יכול להיכלל בהכלל עם הצבור ויהא דואג לטובת הכלל ויהא רחמן במהותו, ואז נזכה בודאי להיות באגודה אחת כמו אגודת קנים אשר אין שייך לשברם וכמו שנתבאר דכאשר מחוברים לצבור אין יכול כלל מידת הדין אלא אך טוב וחסד ורחמים נשפע בזה לכל בני ישראל כאשר הם באחדות.

יעזור השי"ת שנזכה לסליחה ולמחילה ולכפרה ולהיכלל בכלל ישראל ועי"ז נזכה בודאי לכתובה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה ונזכה להגאל בגאולת עולמים ולישועתם של ישראל בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

לקבלת הגליון מירי שבוע למייל שילחו מייל לכתובת M0732951213@gmail.com